

Мартиненко Володимир Олександрович
аспірант кафедри економічної політики
Харківського регіонального інституту НАДУ
при Президентіві України

Еколого-економічний моніторинг як засіб управління охороною довкілля на муніципальному рівні

Шляхи вирішення екологічних проблем, стратегія екологічної безпеки і сталого розвитку все ще залишаються невизначеними на муніципальному рівні. Така ситуація вимагає докорінної зміни ставлення місцевих органів влади до процесів управління природокористуванням і природоохоронною діяльністю. По суті потрібний перехід до нових форм реалізації процесів управління охороною навколишнього природного середовища, упровадження сучасних його моделей управління на засадах оцінки якості, прогнозу змін стану довкілля у результаті господарської діяльності для запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям на муніципальному рівні. Одним із таких засобів управління охороною довкілля, що пропонується до впровадження є система екологічного моніторингу, як складової частини державної системи моніторингу довкілля визначеного Положенням про Державну систему моніторингу довкілля [3, п. 16].

Система моніторингу представляє собою багаторівневу систему контролю за станом природного середовища та надзвичайними ситуаціями і спрямована на: підвищення рівня вивчення і знань про екологічний стан довкілля; підвищення оперативності та якості інформаційного обслуговування користувачів на всіх рівнях; підвищення якості обґрунтування природоохоронних заходів та ефективності їх здійснення; сприяння розвитку міжнародного співробітництва у галузі охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки.

Функціонування системи екомоніторингу довкілля на муніципальному рівні здійснюється на принципах:

- систематичності спостережень за станом навколишнього природного

середовища та техногенними об'єктами, що впливають на нього;

- своєчасності отримання і оброблення даних спостережень на відомчих і узагальнюючих рівнях;
- комплексності використання екоінформації, що надходить від служб екомоніторингу та інших постачальників;
- об'єктивності первинної, аналітичної і прогностичної екоінформації та узгодженості нормативного, організаційного і методичного забезпечення екологічного моніторингу довкілля;
- сумісності технічного, інформаційного і програмного забезпечення її складових частин;
- оперативності доведення екоінформації до органів виконавчої влади, інших зацікавлених органів, підприємств, організацій та установ;
- доступності екологічної інформації населенню України та світовій спільноті.

Основним підґрунтям муніципальної системи моніторингу є використання результатів спостереження, оброблення, збереження та аналізу інформації про стан довкілля існуючих організаційних структур суб'єктів моніторингу (Міністерство охорони навколишнього природного середовища, Міністерство охорони здоров'я, Держводгосп, Деркомзем та інші.) [3, п. 4].

Екологічний моніторинг слід розглядати ширше, ніж спостереження за забрудненням об'єктів навколишньої природного середовища. По суті, мова має йти про набір критеріїв, придатних для оцінки як поточної ситуації, так і напрямків розвитку муніципалітету з погляду сталого розвитку міст. На жаль, поки що такий набір чітко не визначений. Основний недолік наявних підходів - у їх надмірній перевантаженості, що робить практичну реалізацію дуже дорогою. Набір екологічних критеріїв має складатися з трьох основних груп: економічних (валовий продукт, бюджетні відрахування з загального та спеціального фондів бюджетів), соціальних (дохід та витрати у розрахунку на одну особу, рівень безробіття, забезпеченість житлом, структура споживання продуктів харчування, рівні народжуваності, смертності, захворюваності, інвалідності - з поділом на

основні групи) і ресурсних (стан об'єктів природного середовища, наявність небезпечних виробництв, споживання основних ресурсів, обсяг утворення та розміщення відходів за класами небезпеки). У такому моніторингу будуть задіяні майже всі структурні підрозділи місцевих адміністрацій та органи місцевого самоврядування. Але має бути загальний центр, міський відділ екології, який збиратиме та узагальнюватиме інформацію про стан довкілля. Оцінка впливу (господарської діяльності) на навколишнє середовище уже досить широко застосовується в практичній діяльності. Місцеві органи управління в цій процедурі виступають в декількох ролях: як одержувач висновку екологічної експертизи з намірів або проекту при видачі земельного відводу чи дозволу на будівництво, як ініціатор екологічної експертизи об'єктів, як організатор громадського обговорення об'єктів господарської діяльності. На жаль, місцеві органи влади не усвідомлюють повною мірою важливості даної процедури. Результатом ігнорування є численні конфліктні ситуації [1].

Муніципальна система еколого-економічного моніторингу повинна здійснювати:

- моніторинг джерел антропогенного впливу на оточуюче середовище;
- моніторинг забруднення біотичної та абіотичної компоненти муніципалітету;
- забезпечення створення і функціонування еколого-економічних інформаційних систем.

Така служба має включати в себе спеціальну службу спостережень, яка здійснює спостереження за станом забруднення повітря, ґрунтів, водних об'єктів в місті, трансграничним переносом речовин, що забруднюють атмосферу, хімічним і радіонуклідним складом і кислотністю атмосферних опадів і інше [2, с.419].

Муніципальна служба еколого-економічного моніторингу повинна передбачити здійснення таких видів робіт, як режимні спостереження, оперативні роботи і спеціальні роботи.

Режимні роботи проводяться по щорічним програмам, на спеціально організованих пунктах спостереження. Необхідність виконання оперативних робіт буде залежати від випадків аварійного забруднення природного середовища або стихійного лиха. Спеціальні роботи виконуються у зв'язку зі збільшенням інтенсивності різних антропогенних факторів в розвитку змін у природних екосистемах міста.

Створення муніципальної системи екомоніторингу довкілля забезпечить підвищення:

- рівня адекватності дійсному екологічному стану довкілля його інформаційної моделі;
- оперативності одержання та достовірності первинних даних щодо якості довкілля;
- рівня та якості інформаційного обслуговування споживачів екоінформації на основі мережного доступу до банків даних;
- комплексного оброблення і використання інформації для прийняття відповідних управлінських рішень.

Література:

1. Лук»янихин В.О. Екологічний менеджмент у системі управління збалансованим розвитком: Монографія. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2002. – 314 с.
2. Методы решения экологических проблем / Под редакцией Л.Г.Мельника. - Сумы: ИТД "Университетская книга", 2001. - 462 с.
3. Постанова Кабінету Міністрів України № 391 від 30.03.1998 р. «Положення про Державну систему моніторингу довкілля» // Офіційний Вісник України. – 1998. - №13. – Ст.495.